

انتشار فرهنگ لغت فارسی-فرانسه، تألیف ژیلبر لازار

رضا افشار نادری

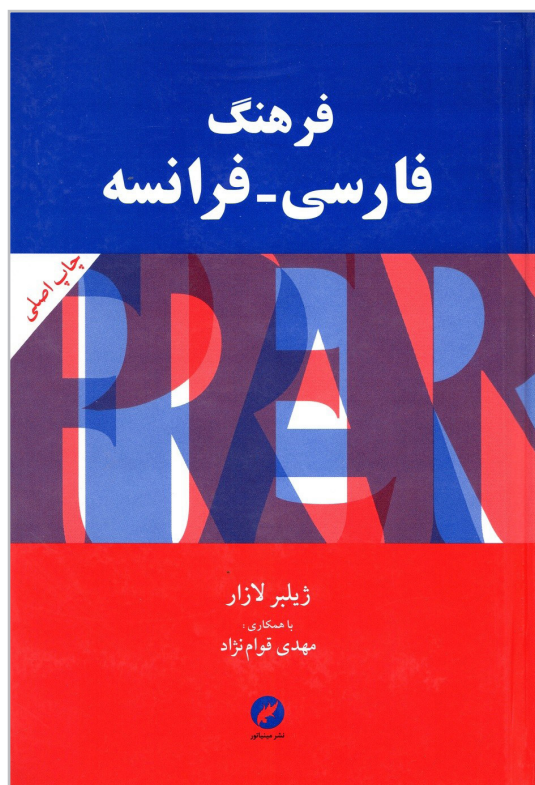
در آخرین ماه‌های سال ۲۰۱۷، تجدید چاپ فرهنگ لغات فارسی-فرانسه ژیلبر لازار - ایرانشناس شهیر - منتشر شد که به راستی برای تمامی کسانی که از دور یا نزدیک با زبان و ادبیات فارسی ارتباط دارند، یک رویداد ادبی قابل توجه محسوب می‌شود. کتاب اگر چه صفحات زیادی دارد، اما استفاده از آن راحت است. جلد کتاب نرم است و در قطعی کمی بزرگ‌تر از قطع رایج کتاب‌های جیبی به چاپ رسیده است. در پشت جلد اشاره شده که این فرهنگ دارای ۲۴۰۰۰ مدخل و ۴۰۰۰۰ اصطلاح است که با حروف عربی-فارسی و آوانگاری لاتین آمده است. اصطلاح حروف «عربی-فارسی» برای آن استفاده شده که برخی از کاراکترهای الفبای فعلی ایران از دوره پیش از اسلام نشأت گرفته‌اند.

بدون تردید نگارش چنین فرهنگ لغتی، موفقیتی چشمگیر برای ژیلبرت لازار، زبانشناس برجسته، محسوب می‌شود. همچنین وی در مقدمه، از همکاری خود با مهدی قوام نژاد در تألیف این فرهنگ لغات نام می‌برد. در خصوص انتخاب یا عدم انتخاب مدخل‌ها، بر اساس ترکیب اسامی چند بخشی در این کتاب چنین گفته شده است:

«ترتیب و توالی کلمات ترکیبی (با یا بدون پیوستگی [O]، در شرایطی که دو واژه ترکیبی به تنهایی دارای معنا باشند، در یکی از ترکیب‌ها آمده است؛ اما اگر یکی از ترکیب‌ها به طور مستقل وجود نداشته باشد، یک مدخل جدید به فرهنگ لغات افزوده می‌شود. بر این اساس، کور و کچل (gueux, misérable) زیر سرواژه کچل (teigneux)؛ کت و شلوار (complet, costume) زیر سرواژه کت (veste)، اما پک و پوز (mine, figure) خود یک سرواژه است، زیرا پوز (museau) وجود دارد، اما پک خیر».

ایرانیان و همچنین مردمان فارسی زبان، ظرافت‌ها و روشنایی‌های زبانی را در زبان شعری چون سعدی و حافظ می‌بینند. ژیلبر لازار در تألیف و تکمیل این اثر خود، که مشخصاً بر پایه‌ی فرهنگ لغات فارسی-انگلیسی حیم تنظیم شده است، فرهنگ لغات دوزبانه دیگری چون فرهنگ فارسی-روسی روبینچیک، فرهنگ فارسی-فرانسه معلم و چندین فرهنگ دیگر را در نظر داشته است. وی همچنین از فرهنگ لغات

فرهنگ فارسی - فرانسه
ژیلبر لازار، با همکاری مهدی قوام‌نژاد
تهران: نشر مینیاتور، ۱۳۸۸

تک‌زبانه نیز در تکمیل کار خود بهره برده است، به ویژه فرهنگ لغات فارسی معین. البته این موفقیت موجب شده تا نسخه‌های کپی شده و جعلی زیادی از این فرهنگ لغات در ایران و شاید دیگر کشورهای فارسی زبان منتشر شود؛ لذا باید توجه داشت که حتماً نسخه‌ی اصلی کتاب از ناشر آن در منطقه چهارده پاریس، خریداری شود. به عنوان یک پژوهشگر و ادیب، کتاب ژیلبر لازار که با دقت نظر زیادی تألیف شده است، دو زبان از دو سوی مختلف جهان را در کنار هم می‌نشانند. در حقیقت زبان فارسی، از طرفی یک زبان شاعرانه‌ی برجسته است که تعبیر و تأویل‌های مختلفی را به خود می‌پذیرد. یعنی زبانی که اجازه می‌دهد مخاطبان آن بتوانند حتا پس از گذر قرن‌ها، به اثری چون دیوان حافظ رجوع کنند، و بدون اینکه این زبان کهنه شده باشد، بتوانند غزلیات آن را با نگاهی عرفانی یا حتا آنتیستی تأویل و تفسیر کنند. از طرف دیگر، در زبان فرانسه به عنوان زبانی دیپلماتیک، برای هر یک از تفاوت‌های معنایی، اصطلاحی مشخص وجود دارد تا امکان تردید یا سوء تفسیر وجود نداشته باشد. به هر صورت این فرهنگ لغات، اثری است که اختلاف‌های معنایی را برای مخاطبانش برطرف می‌کند، مخاطبانی که می‌توانند مترجمان، دانشجویان، دانشگاہیان، فرانسه‌زبان‌ها و دیگرانی که با زبان فارسی در ارتباط هستند، باشند.

مشخصات کتاب: فرهنگ لغات فارسی - فرانسه، ژیلبر لازار، با همکاری مهدی قوام‌نژاد، انتشارات «خانه فرهنگ لغات»، سه ماهه چهارم سال ۲۰۱۷، صفحه ۴۸۵.

Gilbert LAZARD
avec l'assistance de MEHDI GHAVAM-NEJAD

Dictionnaire persan français

écriture arabo-persane avec translittération latine

article car pouz « museau » existe mais non pak. »

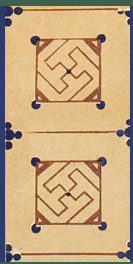
Les Iraniens comme les persanophones découvriront ainsi nombre de subtilités apportant quantité d'éclairages sur la langue de Saadi et de Hafez. L'auteur, dans l'élaboration de son ouvrage, s'est fondé notamment sur les dictionnaires persan-anglais de Haïm, confrontés avec d'autres dictionnaires bilingues, persan-russe de Rubincik, persan-français de Moallem, etc. Les dictionnaires unilingues ont également contribué à cette réalisation, principalement celui de Moïn.

Victime de son succès, le dictionnaire de Gilbert Lazard a fait l'objet de nombre de contrefaçons en Iran et peut-être dans d'autres pays persanophones. On aura donc à cœur de se procurer uniquement le livre publié par l'éditeur attiré dont les bureaux sont installés dans le 14e arrondissement parisien.

Performance de chercheur et d'homme de lettres, cet ouvrage réalise avec rigueur et clarté le rapprochement de deux langues situées aux antipodes. En effet, d'une part, le persan, langue éminemment poétique, autorise toutes formes de souplesses d'interprétations. Ce qui a permis au recueil des poèmes de Hafez de Chiraz de traverser les siècles sans encourir aucune forme d'autodafé, ses lecteurs ayant le choix d'interpréter tel ou tel *ghazal* (poème lyrique) sous l'angle de la mystique ou de l'athéisme. D'autre part, le français, « langue diplomatique », consacre pour chaque nuance à exprimer un vocable bien défini de sorte que le doute ou l'interprétation erronée ne soient pas permis. La « résolution des contraires », tel est bien le pari relevé par l'auteur de cet opus unique destiné aussi bien aux traducteurs, étudiants, universitaires ou à toute personne francophone en contact avec la langue persane.

Gilbert Lazard, avec l'assistance de Mehdi Ghavam-Nejad. *Dictionnaire persan français*. Ed. La Maison du dictionnaire. 4e trimestre 2017. 482 pages.

1. Nous avons appliqué notre propre transcription phonétique.

Le dictionnaire persan français de Gilbert Lazard

Reza Afchar Naderi

La réédition, durant les derniers mois de l'année 2017, du dictionnaire persan français du célèbre iranologue Gilbert Lazard est un événement littéraire en soi pour tous ceux concernés, de pré ou de loin, par la langue et la littérature persanes. Nous avons eu la primeur de cette publication.

Le livre, bien que comportant une pagination plutôt conséquente est d'un maniement aisé. La couverture est souple et le format apparenté à celui des livres de poches bien que dépassant quelque peu leur taille habituelle. La quatrième de couverture annonce « 24 000 entrées et 40 000 expressions en caractères arabo-persans avec leur translittération en écriture latine ». On apprécie le terme « arabo-persan » quand on n'ignore pas que certains caractères de l'alphabet iranien actuel tirent leur origine de la période préislamique. La réalisation d'un tel dictionnaire est une performance à la mesure de Gilbert Lazard, linguiste émérite – aidé dans sa tâche par M. Mehdi Ghavam-Nejad – qui donne, dans les pages de l'introduction, quelques clés de sa démarche. Ainsi le choix – ou non – d'entrées selon la configuration de certains noms composés :

« Les séquences formées de deux termes coordonnés (avec ou sans la conjonction « o ») sont mentionnées dans l'article relatif à l'un des deux termes si tous les deux existent indépendamment de la séquence copulative, mais, si l'un des deux au minimum n'a aucune existence autonome, la séquence forme une entrée du dictionnaire. On trouvera donc kour-o-katchal¹ « gueux, misérable » sous katchal « teigneux » ; kot-o-chalvâr « complet, costume » sous kot « veste » ; mais pak-o-pouz « mine, figure » a un